

UH 62-38
104

SKLADBA

jazyka českého

od

VÁCLAVA ZIKMUNDA,

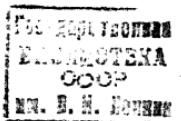
kněze církevního, c. k. professora na gymnasium Starého města Pražského, mimořádnéhoouda král. české společnosti nauk, čestného měšťana král. města Písku.

V LITOMYŠLI a v PRAZE.

Tiskem a nákladem Antonína Augusty.

1863.

A

U57945-62

A

Předmluva.

Bylo to léta 1849, když jazyk český do gymnasií českých zase zaveden a aby se z jazykův latinského a řeckého do češtiny překládalo, nařízeno. Věc tato s počátku spojena byla s nemalými nesnadnostmi. Pozbývalo se pořádné skladby. Což tehdejší grammatiky v té stránce podávaly, to velmi nuzné bylo a nedostatečné, i sám učitel, nepožívav žádného o té věci vyučování a znaje toliko jazyk český z domácího života, v přenejdňech případech jako na važkách se kolísal, nevěda co z pravidla jest a co není. Jazyk český byl v přičinách syntaktických ještě jako pralesem neprůhledným, necestným, nepřístupným. I nastala pilná toho potřeba proklestiti jej, cesty na vše strany položiti a upraviti, aby cestující bez rozpakův a obtíží mohl se v něm procházeti a porozuměti vnitřnímu jeho ústrojí a pravidelnosti.

I nízepsaný pocítil této potřeby. A za tou příčinou jal se z českých kněh, kteréž po ruce měl, příkłady vypisovati a vyhledávati zákonův, které se v nich na jevo staví. Z výpiskův těchto vyrostaly první ty rozpravy, které v ročních zprávách gymnasia Píseckého na světlo vydány jsou, a to léta 1851 o příčestí jazyka českého a latinského, léta 1852 o spojovacím spůsobu jazyka českého a latinského, léta 1853 o časích, jich

moci a užívání, léta 1854 o přívlastkovém určení. Práce tyto, ač ještě na mnoze nedokonalé byly, nicméně však s všeobecnou pochvalou přijaty jsou, což důkazem, že potřebám vůbec cítěným vyhovovaly. Z výpisů těchto, které se den ode dne rozmnožovaly, vzdělána jest i tato skladba, kterouž, ačkoli dobré toho sobě vědom jest, že není ještě ovšem dokonalá, nicméně však odhodlal se na světlo vydati, té naděje jsa, že potřebám nejpilnějším vyhoví.

Jak syrchu řečeno, položen jest jí za základ jazyk, kterým se během 16. století mluvilo. Jest to doba, která za zlatý věk prosy české vůbec uznána jest a která základem a vzorem zůstati musí i novověké a abych raději řekl, novoevropské prose české, nechceme-li otcovský svůj jazyk z české své povahy a barvy vyzouti a v barbarství uvesti. Kde toho potřeba kázala, bral se zřetel na starší literaturu, obzvláštně na rukopis královský, na Alexandrejdu, na Štítného a Passional. —

Co se samého uspořádání látky dotýče, jest za základ položeno uspořádání tak řečené logické, kteréž i nyní ve školách v obyčeji jest. Od tohoto pořadu odstoupiti nebude lze dotud, dokud jednotlivé formy v původu, v moci a užívání svém z jista a úplna nebudou vyměreny a vyloženy. Nad to bude zapotřebí, aby se jazyk český nejenom k těm jazykům, s kterými ve školách činiti jest, nébrž i s ostatními jazyky slovanskými důkladně srovnal.

Jestif tedy ještě mnoho práce na poli jazyka českého, přáti jest, aby i hojně dělníkův bylo. Usnaditi tuto práci, hlavním učelem jest této skladby, kterouž velectěnému obecenstvu, jeho soudu a přízni odporoučíme.

V. Z.

V Praze dne 10. března 1863.

O B S A H.

	Stránka
Úvod	1

Část I. O větách jednoduchých

Hlava I. O hlavních částečkách věty.

o podmětě	10
o přísudku	14
o sponě	22

Hlava II. O shodě přísudku s podmětem.

o rodě	27
o osobě	29
o čisle	—
o shodě samé	32

Hlava III. O pádech.

1. O nominativě a vokativě	45
2. O akkusativě místa, času, míry	46
" předmětu po časoslovech přechodných	52
" po časoslovech nepřechodných	86
3. Časoslova s dvěma akkusativy	90

Hlava IV. O dativě cíle	93
" příslušnosti	97
" prospěchu a škody	103
" příčiny	104
" předmětu	105
" při jmenech podstatných	113

Hlava V. O genitivě odluky	115
" příčiny a původu	122
" látky, kolikosti a oddilu	136
" ve větách záporných a při komparativě	152
" číle a účinku	159
" přisvojovacím, jakostním, obsažném a předmětném	163
" času	169